

DODATAK

Transkripcija i prijevod Crijevićevih pisama Buniću

1) DADU, Miscellanea saec. XVI, *Litterae privatae*, f. CCLXXXI

(v)

Nobili viro domino Marino Nicolai Bono, amico suo singulari

Stagni

(r)

Aelius Mario salutem.

Non quo habeam quid ad te scribam, sed ut absens tecum loquar, haec scribo. Nam cum eras in suburbano, licet alloqui te et videre saepius quadriduo non licuit, tamen non tanto tui desiderio afficiebar, qui prope in oculis eras, et te uidere uidebar, qui quotidie hoc facere poteram. Nunc postquam ad xxx lapidem semotus es, magis magisque in singulas horas in tuo ore et sermone conuiuere cupio; et quia non possum hoc facere moleste fero. Quare Iunium auunculum tuum crebro conuenio, quicum congressus, et deambulatione per forum et mutui de te sermones, qui salibus et iocis habundant, mihi pergrati sunt. Qui cito redibis plena et onusta scapha conchiliis, quibus bimare Stagnum affluit. Tanti est illud custodire ne pereant tot deliciae, quibus nec Lucrina littora, nec amoenitas Baiarum aut insignes Capreae praeferantur. Quare te tot habere uoluptates gaudeo, sed quia plenus et pinguis venter nihil sublime, nihil tenue cogitat, nec modo corpus, sed etiam mentem contaminat, fuge luxum, caue ingluuiem, detestere asotiam; hanc Cyrcen, has Syrenas, haec monstra ut Ulysses elucteris. Sint Domi Milesia, nec Capuam, aut Tarentum, aut Sybaritarum mores sapias.

Hinc maius periculum est quam ab hostibus; nec Stagno quam Stagnum time. Haec momentis boni consule, quae scis, tenes et observas. Scio enim te tanquam Pisonem frugi, quare laudo quando hortor quod facis ut facias, teque innitere rogo. Etsi bene currentibus nihil opus est admoueri calcaria, iuuatur tamen sonipes hortantium clamore. Sic tuo curriculo meae laudes nescio quas addiicient.

Sed quia tibi non usum sed abusum scis esse interdictum, propterea ne graueris ad nos mittere <non> dico pira Signina aut <Par>mensem caseum, ne dicam Docleatem. Sed [...] <a>d nos nobi<les> [...] <c>erasos Ponicensis, et <uuas pr>ecoquas Stagnenses, et ostrea e<dulia> Bistrice<nse> et murias fossitias [...] is ad nos [...]as, et quando laudi tibi [...] mihi et auunculo tuo te non solu<m> [...] <faci>lem sed <etiam> prodigum esse. quamuis ti[...] <sis> frugi et parcus, atque nobis tui desiderium his munusculis solabere. Quod si facies cito bis facies. Vale, et Michaellem nostrum et omnes reliquos tuos decuriones meo nomine saluta.

Plemenitom gospodaru Marinu Nikole Bunića, mojem velikom prijatelju.
U Stonu.

Ilija Mariju šalje pozdrav.

Ne pišem ovo jer bih ti imao o čemu pisati, nego da bih u odsutnosti s tobom razgovarao. Jer dok si bio tu u predgrađu, premda nisam mogao razgovarati s tobom i vidjeti te češće nego svaka četiri dana, ipak nisam osjećao toliku čežnju; bio si blizu, pred očima, i činilo mi se da te vidim jer sam te svaki dan mogao vidjeti. Sad, kad si premješten 30 milja od grada, sa svakim satom sve više i više želim pronaći spokoj u tvojem licu i u razgovoru s tobom, i teško podnosim što tako ne može biti. Stoga se često nalazim s tvojim ujakom Džonom, te mi budu predrage šetnjice po trgu i naši razgovori o tebi, puni dosjetka i šala. Vrti se što brže barkom dupkom natovarenom školjkama, kojih u dvomorskom Stonu ima u izobilju. Vrlo je važno paziti da ne propadnu tolike slasti, koje ne bi nadmašila ni lukrinska obala, ni ljepota Baja ili znamenita Kapreja.

Dakle, raduje me što ti uživaš u tolikim užicima, ali kako pun i tust trbuh ne promišlja uzvišeno ni istančano, i kvari ne samo tijelo nego i duh – izbjegavaj raskoš, čuvaj se prežderavanja, prezri razuzdanost; toj se Kirki, tim Sirenama, tim čudovištima odupri poput Odiseja; hedonizam čuvaj za povratak, i nemoj se dati u Kapuu, Tarent ili sibiritske običaje. Odatle je veća opasnost nego od neprijatelja; i ne boj se za Ston, Stona se boj!

Razmisli dobro o ovim opomenama: ti to znaš, pamtiš i poštuješ. Znam naime da si valjan kao Pizon Frugi, pa te hvalim kad te hrabrim da činiš ono što već činiš. I molim te da ustraješ, jer iako konjima koji su već u trku ne treba mamuza, ipak im godi sokoljenja glas. Tako će tvojem trku moja hvala još nekako dati i krila.

No budući da znaš da ti nije zabranjena upotreba, nego zloupotreba, neka ti zato ne bude teško poslati nam – ne kažem signijske kruške ili parmski sir, da ne velim dukljanski. Nego *** nam plemenite trešnje iz Ponikava, rano grožđe iz Stona, kamenice iz Bistrine i rasol od jamske vode; *** ukusno nam je *** da pošalješ. I što ti je na hvalu, *** da prema meni i svom ujaku nisi samo darežljiv nego i velikodušan, ma kako za sebe *** bio pošten i štedljiv, i nas će ti mali darovi utješiti u čežnji za tobom. A ako učiniš brzo, učinit ćeš dvostruko. Zdravo, i pozdravi u moje ime našega Miha i sve ostale svoje desetnike.

2) AMB 433/1, 21-22.

(v)

Praestanti viro Domino Marino Bonae suo amico singulari

Venetiiis

(r)

Aelius Lampridius Cervinus poeta laureatus Mario Bonae salutem. Noli me ex officio literam extimare: hoc enim vel inimicis praestatur, quod vel pueris vulgatum est, siquidem et illi cantant: »Inspicit acceptas hostis ab hoste notas«, sed meam fidem et illam veterem amicitiam, qua te nemini secundum dilexi, cogita †

mutatus, neque enim possum aut mutarier unquam.

Non ego nunc alio mobilis axe volo;

magna fides nostro, constantia pectore magna est.

Desero nec subito, nec temere incipio;

te quoque mutari nequaquam posse putamus,

quilibet adfectus mutuus esse solet.³⁸

Si tamen in scribendis epistolis ut negligentiore accusas, eo minus condemnari debeo, quod eiusdem criminis reus teneris. Sed quia res est inter amicos, facilius est venia quam culpa, praesertim quod ego te et tu me ita perhumane habuimus, ut alter in altero magis quam in se et accusari et condemnari posset. Sed quia veniae facilitas in hac re vix amicorum est, quod tam diu siluimus, non invicem redargui, non irasci, non est (ut opinor), non est vehementer amantium. Quare tibi succenseo, te familiaris accuso; eo magis, quo maior es amicus accusandum quod tandiu ne unam quidem litteram abs te. Quod crimen nihil est quod excusare possit praeter tuas et plures et longiores litteras. Quod officium non rependi non modo erit negligentis sed etiam ingrati. Neque me audias, neque te exorari sinas si non utriusque criminis vel solam suspicionem crebriores et copiosae litterae meae deprecabuntur atque ita (dii faxint) ut neque meum, neque tuum aliter possit redimi silentium. Quare ego incensus sum totis viribus operam dare quo litteris quas nunc multum desideras explearis. Interim de meis rebus paucis accipe: quod illud praediolum insulare ultra mille aureos vendiderim et hoc sorti meae accessit, immo tuae, nam mea tua sunt atque ideo tibi illa minus offero: quis enim tibi tua offerat? Quod si me iocari putas, periculum fac, videbis me totum et res meas in tuo censu esse. De publicis rebus habe: duas crinitas quas quidem cometas vocant sub septentrione moveri ex illo genere quas breviores et in mucrones fastigiatas xiphias appellant. Quid mali portendant nescio, tamen altera sese in partes orientis altera in meridiem iaculatur. Sunt qui dicant Imperatori Turcae mortem nunciari, nam eiusdem coloris est quo et stella, hoc est chryseus. Ita graviter aegrotat, neque Turcae a tumultu temperant. Duos etiam ex libertis quos Bassalarios vocant qui vestibulo regis assident et ad ipsum res quotidianas referunt a tribunali suo motos exauctoratosque crebri rumores dissipant et Arsacis Alisophi oratores non admissos. Reliquum est ut me Marino Barbo et Traiano Bollano meis patronis commendes. Vale. Datum Rhacusae MDVI III Idus Sextiles.

³⁸ Kao što je prikazano, dio pisma Crijević je napisao u elegijskim distisima.

Odličnom mužu, gosparu Marinu Buniću, mojem velikom prijatelju.
Ilija Lampridije Crijević, ovjenčani pjesnik, Marinu Buniću šalje pozdrav.

Ne smatraj me pismom iz dužnosti, jer se iz dužnosti i neprijateljima piše, što već i đaci znaju – pa i oni recitiraju: »Neprijatelj gleda u list neprijatelj što dade ga«. Ne misli ni to da su se promijenili moja odanost i ono staro prijateljstvo kojim sam te ljubio više nego ikoga,

jer meni promjene nema.

Oko drugoga se središta ne okrećem,
nego mi je u srcu velika odanost i velika postojanost.

Niti brzo puštam, niti ludo primam;
a smatram da se ni ti nikako ne možeš promijeniti
i da nam je svaki osjećaj uzajaman.

Ako me ipak želiš optužiti da sam u pisanju pisama bio odviše nemaran, tim mi manje smiješ suditi jer si i sam kriv za isti prijestup. No budući da su sve to unutarnji poslovi, primjerenije je praštati nego okrivljavati, osobito zato što smo jedan prema drugome imali tako ljudski odnos da možemo biti i tuženi i suđeni više jedan zbog drugoga nego zbog sebe samih. No budući da nije prijateljstvu primjereno da se lako oprašta što smo tako dugo šutjeli, neće biti, kako mislim, primjereno onima koji se jako vole ne optuživati se uzajamno i ne ljutiti se zbog duge šutnje. Stoga, ljutim se na tebe i iskrenije te optužujem; što si veći prijatelj, to te više treba optužiti kad toliko dugo od tebe nema pisma. Taj pak tvoj prijestup neće moći opravdati ništa osim tvojih pisama, i to brojnijih i duljih. Ne ispuniš li dužnost, bit ćeš ne samo nemaran nego i nezahvalan. I nemoj ni ti mene slušati niti dopustiti da te molim ako s moje strane češća i opširnija pisma ne otklone i samu sumnju u prijestup jednoga od nas dvojice, i to tako (s voljom bogova) da se ni moja ni tvoja šutnja više ne mogu drukčije opravdati. Zato sam upro svim silama da te zasite pisma za kojima sada tako jako čežneš. U međuvremenu, čuj kratko o mojim stvarima: onaj mali posjed na otoku prodao sam za više od tisuću zlatnika, i za toliko je veći moj imetak – zapravo, tvoj, jer moje je tvoje pa ti zato zlatnika uopće ne nudim, jer tko da ti nudi ono što je tvoje? A ako misliš da se šalim, iskušaj me, i vidjet ćeš da smo tebi i ja sav i sve moje na raspolaganju. Evo o javnim zbivanjima: dvije zvijezde repatice, koje zovu i kometima, kreću se na sjeveru; onog su oblika koji, kraći i zaoštren u šiljak, zovu mačolikim. Kakvo zlo pretkazuju, ne znam; a jedna se kreće prema istočnim krajevima, druga prema južnim. Ima ih koji kažu da navješćuju smrt turskoga sultana; on je, naime, iste boje koje je i zvijezda, to jest žute. Teško je bolestan, a Turci se ne ustežu od nemira. Šire se također često glasine da su dvojica oslobođenika, koje nazivaju pašincima, a koji sjede u sultanovu predvorju i prenose mu svakodnevne vijesti, udaljeni i otpušteni iz njegove palače te da nisu primljeni poslanici arsaka Ali-sufija.

Preostalo je da me preporučiš Marinu Barbu i Traianu Bollanu, mojim pokroviteljima. Zdravo. Predano u Dubrovniku 1506., 11. kolovoza.

3) AMB 433/1, 20.

(v)

Excellenti viro Mario Bonae suo amico singulari

(r)

Aelius Mario salutem.

Desideratur primus quaternio Justuli poetae de Croto. Nam memini me illum Nicolino Mentio legendum praebuisse. Mox licet restitutus, non est suo loco repositus. Quare in tanta turba librorum meae bibliothecae velut in silva magna latet obrutus, nec est facilis inventu. Revoluam tamen omnes paginas et excutiam libros, quod sane non faciam sine magno labore, ut caput trunco operi reddatur. Alioquin tamen facilius fortasse: ut solet fieri, vel non quaesitus inter legendum libros reperietur. Te rogo pro mutuo amore Herodotum ad me mittas: sic malo enim illum nunc legere quam meridiari. Neque vero minus est futurus apud me tuus, ut reliqua omnis mea bibliotheca. Reliqua tibi non offero: quis enim tibi tua offerat?

Vale. Et me tuis contubernalibus commenda.

Ilija Marinu šalje pozdrave.

Nedostaje prvi sveščić pjesnika Giustola iz Cortone. Sjećam se da sam ga dao Nikolici Menčetiću na čitanje. Iako mi ga je on uskoro vratio, nisam ga stavio na mjesto, pa sad leži pod nekom hrpom skriven i zatrpan u onoj velikoj šumi moje biblioteke, i nije ga lako naći. Svejedno ću, zacijelo s velikom mukom, prelistati sve stranice i pretresti knjige ne bi li se vratila glava osakaćenom djelu. Možda bi na drugi način bilo lakše, onako kako to obično biva: kad ga prestanem tražiti, naći će se među knjigama koje budu na redu za čitanje. Tebe molim da mi u znak uzajamne ljubavi pošalješ Herodota, koji mi ovih dana sjeda bolje od popodnevnog počinka. A neće, kao ni cijela moja preostala biblioteka, kod mene biti manje tvoj. Ostalo ti ni ne nudim: jer kako da ti nudim ono što je tvoje?

Zdravo. I preporuči me svojim.